

Stads- och kommunhistoriska institutets
verksamhetsberättelse för år 2013

www.urbanhistory.su.se

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2013

Avtal

Personal

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Lokaler

www.urbanhistory.su.se

Professur i Stockholms historia

Post doc i urban miljöhistoria

Seminarier, kurser, handledning

Publicering

Konferensrapporter, föredrag mm

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm

Pågående forskning

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2013

Avtal

Nytt avtal om Stads- och kommunhistoriska institutet har under året ingåtts mellan de tre parterna Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholms stad och Stockholms universitet. Det innebär bland annat att de tre parterna liksom tidigare finansierar vardera en tredjedel av professuren i stads- och kommunhistoria. Professuren har under hösten utlysts.

Personal

Föreståndare för institutet och tillika professor i historia, särskilt stads- och kommunhistoria är Lars Nilsson. Mats Berglund, Nils Fabiansson och Dan Johansson har varit anställda som forskare och assistenter på deltid under hela året. Håkan Forsell har varit särskilt arvoderad för arbete med en historik över kommunalförordningarna 1863-2013. Eric Båve har arbetat som forskare inom projektet *Krympande städer*. Institutet har vidare köpt tjänster av HB Collegit för bokutgivning och arbeten inom projektet *CyberCity*.

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska nämnden består av följande ledamöter.

Valda av Sveriges Kommuner och Landsting från och med 2011 är: Margareta Björk (Stockholm), Ingemar Josefsson (Stockholm), BoPer Larsson (SKL) och Patrik Silverudd (Stockholm).

Vald av Stockholms universitet är professor Lena Gerholm (Stockholm).

Valda av Stads- och kommunhistoriska samfundet är: professor Klas Nyberg (Uppsala) och professor Brita Hermelin (Linköping).

Sekreterare i nämnden är professor Lars Nilsson.

Nämnden har hållit två sammanträden under året, den 17 maj respektive den 14 oktober.

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Stads- och kommunhistoriska samfundets årliga möte ägde rum måndagen den 29 maj 2013 i seminarierum Mimer, Aula Magna, Stockholms universitet. Institutets föreståndare rapporterade om institutets verksamhet under det gångna året. Tema för årets möte var *Kommunalförordningarna 150 år*. Föredrag om den kommunala utvecklingen hölls av Annika Holmberg (Sollentuna), Mats Hayen (Stockholm) och Lars Nilsson. Värmlands län landstings historia presenterades av Anders Ajaxson och Staffan Svanqvist medan Håkan Forsell gav en nationellt övergripande bild av landstingens verksamhet sedan 1863.

Lokaler

Enligt avtal är det Stockholms universitet som har att förse institutet med för verksamheten erforderliga lokaler. Sedan våren 2005 finns institutet på plan 8 i hus D. Den stadshistoriska miljö vi där tidigare etablerat har dock under senare tid inskränkts av historiska institutionen. Ingen av institutets medarbetare utöver föreståndaren har längre en tillfredsställande arbetsplats.

WWW.urbanhistory.su.se

Mats Berglund är institutets webbmaster och Internetadressen är: >www.urbanhistory.su.se<. På hemsidan ges allmän information om institutet på flera språk, pågående forskning, kommande konferenser, kurser etc. Hemsidan innehåller vidare *CyberCity – Svenska städer på nätet*, som förmedlar historisk information kring varje enskild svensk stad liksom för stadsväsendet i dess helhet. Det är uppgifter som: korthistorik, folkmängdsutveckling genom tiderna, födelsetal, dödstal och omflyttningsresultat, kommunala valresultat från 1919 och framåt, näringsstruktur över tid samt ett urval av litteratur. Vår förra Revy över stads- och kommunhistoria publiceras nu på detta digitala sätt. Under rubriken *Kommunerna 1955* presenteras ett rikt bildmaterial från flertalet svenska landskommuner kring mitten av 1950-talet. På hemsidan finns också tre andra digitala produkter, nämligen *Stockholms tidskikare*, *Stockholm under 750 år: ett bildspel* och *Tyska stilen*. För den tekniska produktionen svarar Tom Silvennoinen vid HB Collegit förutom Mats Berglund.

CyberCity har genom åren stötts av: KSL, (Kommunförbundet Stockholms Län), Johnsonstiftelsen, EU:s program Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons fond och Stiftelsen Längmanska kulturfonden.

Professur i Stockholms historia

Professuren innehas sedan 2005 av Sven Lilja. Från och med höstterminen 2011 har han varit deltidspensionär och arbetat på halvtid. Lilja har under året fortsatt sina forskningar kring miljöpolitikens intåg i Stockholms fullmäktige under efterkrigstiden, men också kring Stockholms allmänna miljöhistoria. Han har vidare återupptagit sina tidigare studier av urbanisering och befolkningstillväxt i Östersjöområdet under tidigmodern tid. Lilja har under året utarbetat två artiklar kring Stockholms äldre och moderna historia och båda befinner sig under tryckning.

Lilja har handlett en kandidat- och en magisteruppsats kring ämnet Stockholms fullmäktiges trafikpolitik. Han har haft en stående litteraturkurs för kandidatstudenter i *Stadens miljöhistoria*, och därtill medverkat med föreläsning kring egen bok i en internationell magisterkurs om tema *Urban Environmental Studies*. Tillsammans med Lars Nilsson har Lilja haft ansvaret för och föreläst på kursen *Stockholms historia* (15 högskolepoäng). Lilja handleder fem doktorander, varav två inom det stadshistoriska fältet allmänt och en inom Stockholms historia.

Lilja var fram till mars 2013 suppleant i styrelsen för Samfundet St Erik, medlem i redaktionsgruppen för St Eriks årsbok, samt medlem i arbetsgruppen för ansökningar till St Eriks anslagsgivande fonder. Han var vidare fram till mars 2013 medlem av Stockholms Läns Hembygdsförbunds tätortsgrupp. Han är ledamot av La Commission Internationale pour l'histoire des Villes, och deltog i kommissionens årliga möte Lissabon i oktober 2013.

Sven Lilja kommer att dra sig tillbaka från tjänsten i juli 2014. Till hans efterträdare har Marko Lamberg, från Jyväskylä universitet i Finland, utnämnts. Lamberg arbetar under höstterminen 2013 på deltid och övergår i full tjänst från årsskiftet 2013/14.

Urban miljöhistoria

Stephan Barthel har från 1 juli 2012 haft en tillsvidareanställning som forskare i urban miljöhistoria på 80 procent av heltid. Barthel är dessutom verksam på 20 procent av heltid vid Stockholm Resilience Centre, där han är forskningsledare och handleder en doktorand. Förutom egen forskning, kring bland annat socialt minne, stadsmiljö, livsmedelstrygghet i historiska städer och om framtidens hållbara städer, har Barthel givit en kurs i *Hållbar samhällsutveckling* vid Naturgeografiska institutionen, och en ERAMUS kurs i *urban miljöhistoria* vid Historiska Institutionen. Han har även handlett två mastersstudenter till examen. Barthel är aktiv i flera internationella nätverk, bland annat IHOPE (Integrated History and Future Of the People on the Earth), och SUPER (Sustainable Urban Planning for Ecosystem services and Resilience) och har under året medverkat i en internationell konferens i Italien (<http://www.florenceesrs2013.com/>) där han organiserade en session om trädgårdar och jordbruk i stadslandskap. Han har hållit en rad föredrag utanför universitetet, bland annat som inbjuden talare av Täby kommun.

Under året har Barthel publicerat fem artiklar i internationella högt rankade och peer-granskade vetenskapliga tidskrifter och ett bok-kapitel.

Seminarier, kurser, handledning

Stadshistoriska doktorander

Det finns fyra doktorander med stads- och kommunhistorisk inriktning, varav en har doktorandtjänst. Professor Lars Nilsson handleder tillsammans med Mats Hallenberg och Sven Lilja.

Övrig undervisning, handledning med mera

Lars Nilsson ansvarade och examinerade tillsammans med Sven Lilja under vårterminen för kursen Stockholms historia genom tiderna, som följdes av ett 70-tal studenter. Kursen ligger på grundnivå, ges i halvfart på kvällstid och riktar sig i första hand till en intresserad allmänhet med universitetsbehörighet. Nilsson, Lilja och Barthel höll var sin föreläsning på den kursen.

Under höstterminen gav Nilsson en kurs på temat *Urban Development and Globalisation* på avancerad nivå. Han medverkade också i metodkursen med ansvar för kvantitativa metoder. Stephan Barthel har givit kurser i hållbar samhällsutveckling och urban miljöhistoria.

Uppsatsämnen på 60- och 80-poängsnivåerna (kandidat- och magisteruppsatser) har fortsatt att utdelas och ett antal uppsatser har färdigställts under året.

Publicering

Artiklar och böcker från 2013:

- *150 år av självstyrelse: Kommuner och landsting i förändring*. Lars Nilsson och Håkan Forsell. (ISBN 978-91-7164-966-9)
- Erik Wångmar, *Från storkommun till kommunblock: En djupstudie av reformen som skapade de moderna svenska kommuner 1959-1974*. Studier i stads- och kommunhistoria 39 (ISBN 978-91-88882-41-7)

- Erik Wångmar, *Länets betydelse: Fallstudier av kommunblocksreformens lokala genomförande i Blekinge och Hallands län 1962-1974*. Lokalhistoria 18 (ISBN 978-91-88882-42-4)

Konferensrapporter, föredrag mm

- Lars Nilsson, Stockholm industrialiseras, föreläsning på kursen Stockholms historia, 2 april 2013
- Mats Berglund, Det oroliga Stockholm, föreläsning på kursen Stockholms historia, 12 mars 2013
- Lars Nilsson, 150 år av lokal självstyrelse, föredrag på SKL:s presidiedag för kommun- och landstingsfullmäktige, 23 april 2013
- Lars Nilsson, Local reactions to municipal reforms, Sweden 1862-1971, Sino-Swedish Forum, Institute of World History, Chinese Academy of Social Sciences, Beijing 7 maj
- Lars Nilsson, European Cities in Decline: Urban trends 1950-2010, Shanxi Normal University, Xian, 9 maj
- Mats Berglund, Contentious spaces. Urban arenas for violent crowds, Gender in the European Towns, Odense, Danmark, 22–25 maj
- Lars Nilsson, Politisk kultur i fullmäktige och på stämmor, Stadshistoriska samfundets årliga möte 29 maj
- Håkan Forsell, Landstingen – Materiellt och demokratiskt skapande under 150 år, Stadshistoriska samfundets årliga möte 29 maj
- Lars Nilsson, Shrinking Cities: Aspects on Post-industrial Urbanisation, föredrag på konferensen Perspectives on Growing and Shrinking Urban Habitats, Beijer institutet, Kungl. Vetenskapsakademien, 11 juni
- Lars Nilsson, Kommunal självstyrelse 1863-2013, föredrag hos Västerbottens läns landsting, Umeå, 17 september
- Lars Nilsson, Kommunal självstyrelse 1863-2013, föredrag hos Nacka kommunfullmäktige, 14 oktober
- Lars Nilsson, City branding and governance in historical context. Sweden and Stockholm since the 1930s, föredrag vid City Branding Symposium, Tsinghua University, Beijing, 23-25 oktober
- Lars Nilsson, Growing and Shrinking European Cities 1950-2010, föredrag vid konferens i Barcelona 7-8 november

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm

Lars Nilsson har under året haft följande uppdrag som sakkunnig:

- Sakkunnig på docent Kenneth Awebros (Södertörns högskola) ansökan om befordran till professor
- Granskare av Anders Blomqvists avhandlingsmanuskript *Economic Nationalizing in the Ethnic Borderland, Szatmár/Satu Mare, 1867-1944*
- Permanent sakkunnig åt European Science Foundation

Mats Berglund är svensk representant i ledningsgruppen (styrelsen) för European Association for Urban History. Lars Nilsson och Sven Lilja representerar Sverige i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes. Vidare är Nilsson medlem av styrelsen för Centrum

för Maritima Studier och har ingått i priskommittén för Hertig Karls pris som årligen utdelas av Nyköpings kommun. Han är även medlem av tätortsgruppen i Stockholms läns hembygdsförbund och sakkunnig åt förlaget Stockholmia.

Pågående forskning

Institutet

Lars Nilsson och Håkan Forsell har under året färdigställt boken *150 år av självstyrelse: Kommuner och landsting i förändring*. Den utkom i början av september med release i anslutning till att kommunalförordningarnas 150 år firades i Stockholms stadshus den 12 september. Nilsson har utarbetat konferensbidrag, artiklar och föredrag i ämnen kring svensk, nordisk och europeisk stadsutveckling, särskilt efter 1950. Urbana proteströrelser samt städernas matförsörjning är centrala teman i Mats Berglunds forskningar. Sven Lilja, professor i Stockholms historia, forskar i Stockholms miljöhistoria samt tidigmodern urbanisering i Östersjöområdet. Stephan Barthels forskning är ägnad åt olika aspekter av hållbar stadsutveckling, bland annat städernas försörjning med livsmedel och andra förnödenheter.

Doktorander

Aktuella avhandlingssämnen:

- Linus Bellander, Stadens gränser: Inkorporeringars betydelse i urbaniseringsprocessen
- Dan Johansson, Skeppsgården i Stockholm: Varvet, staden och kronan under svensk stormaktstid
- Per Gunnar Sidén, Sveriges urbanisering 1200-1611
- Anders Sjöbrandt, Att riva eller inte riva mer? Fyra berättelser om omdaning av Stockholm under 1950- och 60-talen

CyberCity – Svenska städer på nätet

CyberCity är ett projekt med syfte att tillhandahålla information om varje enskild svensk stad på Internet liksom för stadsväsendet i dess helhet. Här ingår uppgifter som korthistorik, bebyggelsehistorik, folkmängd, näringsliv, födelsetal, dödstal, omflyttningar, valresultat, ett urval av litteratur med mera. Projektet har genom åren stötts av KSL (Kommunförbundet Stockholms län), Johnsonstiftelsen, EU Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons samt Stiftelsen Längmanska kulturfonden. För registrering, redigering och koordinering av alla dataset samt design av presentationen svarar institutets egna assistenter tillsammans med HB Collegit. Under senare år har CyberCity kompletterats med "Kommunerna 1955" som är ett omfattande bildmaterial över svenska landskommuner vid mitten av 1950-talet. Andra nytillkommande serier är "Kommunernas finanser" respektive "Kommunala val" 1863-2013. I övrigt har vi fortsatt med uppdateringar och kompletteringar av befintliga serier.

Kommunalförordningarna 150 år

Det av institutet initierade projekt om de svenska kommunernas och landstingens historia 1863-2013 har avslutats under året genom utgivningen av boken *150 år av lokal självstyrelse: Kommuner och landsting i förändring*. Författare är Lars Nilsson och Håkan Forsell. Årets

möte med Stadshistoriska samfundet ägnades åt kommunalförordningarnas 150 år. Lars Nilsson har medverkat med föredrag om den kommunala utvecklingen vid SKL:s presidiedag den 23 april samt hos Västerbottens läns landsting den 17 september och Nacka kommunfullmäktige den 14 oktober.

Krympande städer

Städer och kommuner med minskande befolkning är ett område som institutet uppmärksammat i flera sammanhang under senare år, bland annat i anslutning till vårt tidigare europeiska projektet om den postindustriella staden. Lars Nilsson har presenterat rapporter vid flera internationella konferenser bland annat i New York, Glasgow, Xian och Barcelona. Under året har Eric Båve för institutets räkning arbetat med en specialstudie över utveckling i Avesta och Söderhamns kommuner. En rapport är under utarbetande.

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

Stadshistoriska dagar

Årets möte med Stadshistoriska samfundet ägde rum den 29 maj i seminarierum Mimer, Aula Magna, Stockholms universitet. Temat var *Kommunalförordningarna 150 år* med föredrag av Annika Holmberg (Sollentuna), Mats Hayen (Stockholm), Anders Ajaxson (Karlstad), Staffan Svanqvist (Karlstad)samt Lars Nilsson och Håkan Forsell.

Internationella, nordiska och inhemska konferenser mm

Ur kalendariet kan bl.a. följande noteras:

- 12 mars, Planeringsmöte, internationell parkkonferens med anledning av Nationalstadsparkens 20-årsjubileum 2015, Ulriksdals slott
- 26 mars, Planeringsmöte med Stockholms Gillet inför deras 100 års jubileum 2014
- 2 april: Föreläsning om Stockholms industrialisering i kursen Stockholms historia
- 11-15 april: Planeringskonferens European Association for Urban History, Lissabon, Portugal
- 23 april: SKL:s konferens Fullmäktiges presidiedag, City Conference Center, Stockholm
- 6-16 maj, Konferenser i Beijing (Sino-Swedish Forum, Institute of World History, Chinese Academy of Social Sciences) och Xian (Shanxi Normal University)
- 22-25 maj: Konferens, Gender in the European Tons. Medieval to Modern, Syddansk universitet, Odense
- 17 maj: Sammanträde med Stadshistoriska nämnden, Stockholms stadshus
- 21 maj: Styrelsemöte, Centrum för maritima studier
- 29 maj: Stadshistoriska samfundets årliga möte
- 11-13 juni: Konferens, Perspectives on Growing and Shrinking Urban Habitats, Beijer institutet, Kungl. Vetenskapsakademien
- 24 augusti: Utdelning av Hertig Karls pris, Nyköpings slott
- 12 september: Kommunalförordningarna 150 år, Stockholms stadshus
- 17 september: Föredrag, Kommunal självstyrelse 1863-2013, Västerbottens läns landsting Umeå
- 23 september: Planeringsmöte, internationell parkkonferens med anledning av

Nationalstadsparken 20-årsjubileum 2015, Ulriksdals slott

- 8-9 oktober: Planeringsmöte av sessionen Weak signals inför EAUH:s konferens 2014, ISCTE Lissabon
- 11-12 oktober: Årligt möte med La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes, Lissabon
- 14 oktober: Sammanträde med Stadshistoriska nämnden, Stockholms stadshus
- 14 oktober: Föredrag för Nacka kommunfullmäktige
- 23-25 oktober: City Branding Symposium, Tsinghua University, Beijing
- 7-8 november: Nätverksmöte (City History Museums and Research), Barcelona

Internationella stadshistoriska kommissionen

Sverige representeras i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes av professorerna Lars Nilsson och Sven Lilja. Båda deltog i kommissionens konferens i Lissabon 11-12 oktober 2013.

European Association for Urban History

Associationen anordnar konferenser vartannat år. Den tolfte konferensen kommer att hållas i Lissabon 3-6 september 2014. Alla våra tre förslag till sessioner har accepterats. Mats Berglund ansvarar tillsammans med Annika Björklund och Örjan Kardell för sessionen "Feeding the City: Urban Agriculture and Food Trade", Stephan Barthel tillsammans med Christian Isendahl för "The Role of Green Space in Growing and Shrinking Cities" och Lars Nilsson tillsammans med Magda Pinheiro (ISCTE, Lissabon) för "Weak Signals: Early Signs of Forthcoming Urban Changes".

Mats Berglund är svensk representant i styrelsen för associationen, och han deltog i styrelsens planeringsmöte i Lissabon i april 2013.

Tolfte nordiska lokalhistoriska seminariet

Stadshistoriska institutet stod förra året värd för det tolfte nordiska lokalhistoriska seminariet. Temat var: Nordiska lokalsamhällen i möte med globaliseringen 1950-2010. En publikation baserad på föredrag från seminariet är under utarbetande.

City History Museums and Research Network of Europe

Lars Nilsson deltog i det fjärde mötet med nätverket "City History Museums and Research Network" i Barcelona 7-8 november 2013. Han medverkade med föredraget Growing and Shrinking European Cities 1950-2010. Initiativet till detta samarbete har tagits av Historiska museet i Barcelona (MUHBA) tillsammans med Amsterdams historiska museum. Ett tjugotal museitjänstemän och forskare från olika europeiska länder deltar.

European Social Science History, Wien 2014

Konferenser i denna serie anordnas vartannat år och nästa gång i Wien i april 2014. Lars Nilsson förslag Local reactions to municipal reforms, Sweden 1862-1971 har accepterats för sessionen Managing the City

Stockholms Gillet 100 år

Lars Nilsson har medverkat i planeringsarbetet inför Stockholms Gillets 100 års jubileum 2014. I en planerad bok skall han svara för ett bidrag om Stockholms befolkningsutveckling.

Lokalhistorie på vej mot 2040

Lars Nilsson har engagerats som svensk skribent i en planerad antologi om skandinavisk och tysk lokalhistoria utgiven av danska Kjemsfonden. Utgivning under våren 2014.

Gästforskare

Kristian Buhl Thomsen från Århus universitet och Dansk Center for Byhistorie har under hösten varit gästforskare vid Stadshistoriska institutet. Han undersöker stadsförnyelse- och saneringspolitik i danska städer 1939-1990 i jämförelse med svenska förhållanden.

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Besöksadress:

Föreståndare

Professor Lars Nilsson, rum D 803, Historiska institutionen, Stockholms universitet

Telefon 08-163394

Fax: 08-167548

lars.nilsson@historia.su.se

Assistenter

Fil kand Nils Fabiansson, rum D 812, Stockholms universitet

nils.fabiansson@historia.su.se

Fil dr Mats Berglund, rum D 812, Stockholms universitet

mats.berglund@historia.su.se

Övriga medarbetare:

Dan Johansson, rum D812 Stockholms universitet

dan.johansson@historia.su.se

Eric Båve, eric.bave@gmail.com

Postadress: Historiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsidaadress: www.urbanhistory.su.se

